Primera cita a Eivissa de *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825) (Odonata: Macrodiplactidae)

Mario PONCE-CARDONA

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Ponce-Cardona, M. 2026. Primera cita a Eivissa de *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825) (Odonata: Macrodiplactidae). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears,* 69: 329-334. ISSN 0212-260X. e-ISSN 2444-8192. Palma.

Selysiothemis nigra (Vander Linden, 1825), l'única espècie del gènere *Selysiothemis* (Friedrich Ris, 1897), es registra per primera vegada a l'illa d'Eivissa. Les troballes han estat realitzades a partir d'expedicions enfocades a l'estudi dels odonats de les Pitiüses. *S. nigra* és una espècie migradora i pareix que ha arribat a les Pitiüses de forma natural seguint un procés d'expansió comú a varies zones del Mediterrani.
Paraules clau: *libèl·lula, Eivissa, Illes Balears, Selysiothemis nigra, espècie migrant, primera cita.*

FIRST RECORD IN IBIZA OF *SELYSIOTHEMIS NIGRA* (VANDER LINDEN, 1825) (ODONATA: MACRODIPLACTIDAE). *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825), the only species in the *Selysiothemis* (Friedrich Ris, 1897) genus, is recorded for the first time on the island of Ibiza. These findings are based on expeditions focused on studying the odonates of the Pityusic Islands. *S. nigra* is a migratory species, and it appears to have reached the Pityusic Islands naturally following a process of expansion common to several areas of the Mediterranean.
Keywords: *dragonfly, Ibiza, Balearic Islands, Selysiothemis nigra, migrant species, first record.*

Mario PONCE-CARDONA. C/Formentera nº6, 2n, 1ª 07820 Sant Antoni de Portmany, Eivissa / MUCBO | Museu Balear de Ciències Naturals (FJBS-MBCN), carretera Palma-Port de Sóller, km 30,5, 07100 Sóller, Illes Balears, email: 1contacto.mpc@gmail.com.

Recepció del manuscrit: 20-10-2026; revisió acceptada: 31-10-2026; publicació online: 2-11-2026.

Introducció

Les libèl·lules del gènere *Selysiothemis* (Friedrich Ris, 1897), amb *S. nigra* (Vander Linden, 1825) com única representant, són petites i no presenten una coloració cridanera com sol ser el cas en moltes altres espècies de libèl·lula, per això no és estrany que puguin passar desapercebudes entre les altres espècies fins i tot per qui les va a cercar específicament.

Selysiothemis nigra és una espècie d'origen iranoremià que ha mostrat una expansió ràpida per Europa i ha arribat a diversos països nous des dels anys 2000 (Székely *et al.,* 2026). A la conca mediterrània es distribueix de manera fragmentada, sobretot al llarg de la costa i a la majoria de les grans illes (Mallorca, Còrsega, Sardenya, Sicília, Malta, Corfú, Creta, Rodes i Xipre), on és coneguda des de fa temps: a Algèria des de 1912, a Grècia des de 1919, a les Balears des de 1921 i a Malta des de 1949 (Le Merrer-Le Bot *et al.,* 2026). La biogeografia de l'espècie va ser descrita ja a mitjan segle XX per Compte Sart

(1960). Pareix que les poblacions mediterrànies es mouen amb facilitat: s'han descrit migracions massives a l'Orient Mitjà (Schneider, 1981) i comportament d'eixam a l'illa d'Eubea, a Grècia (Holuša, 2011). Les cites més recents a l'oest del Mediterrani s'interpreten com una expansió cap al nord que segueix la costa. Lohr (2021) proposa que els individus arribaren per migració al llarg del litoral mediterrani i atribueix l'expansió sobretot a la disponibilitat creixent d'hàbitats artificials, com ara les graveres inundades, més que a la pujada de les temperatures pel canvi climàtic. Martynov *et al.* (2015), a la regió del mar d'Azov, tampoc no troben suport per a una relació directa amb l'augment de les temperatures mitjanes i atribueixen la nova riquesa d'odonats principalment a l'aparició d'hàbitats antròpics. A l'arxipèlag balear, *S. nigra* només s'havia observat a Mallorca, sense cap registre a Menorca ni a les Pitiüses (Canyelles, 2025). Aquest fet fa pensar que l'espècie també podria aparèixer a les altres illes de l'arxipèlag, cosa que es confirma amb el present treball, que aporta la primera cita de *S. nigra* per a l'illa d'Eivissa.

Mètodes

Entre maig i octubre del 2026 es varen realitzar expedicions dedicades a l'observació i identificació d'odonats a diferents llocs d'interès per aquest ordre a l'illa d'Eivissa, com Es Broll de Buscastell, el Riu de Santa Eulària, Ses Feixes de Vila, Ses Salines i les basses que s'han format a la platja de S'Arenal, a Sant Antoni de Portmany, així com a diferents punts d'aigua permanents i temporals més reduïts dispersos per l'illa. Després de la publicació a la plataforma de ciència ciutadana iNaturalist d'una observació de *S. nigra* a Balàfia (Sant Llorenç) el 16-V-2026 (Mas, 2026), aparentment el primer registre de l'espècie a l'illa, part de les expedicions es varen dirigir a verificar-ne la presència i a documentar-ne la distribució i el comportament. Posteriorment, un altre usuari de la mateixa plataforma va aportar una segona observació a Ses Feixes (Vila) el 23-VI-2026 (Domínguez, 2026), en què s'observen exemplars en còpula. Les dues observacions de ciència ciutadana s'han inclòs en aquest treball després de comprovar-ne la identificació a partir de les fotografies publicades a la plataforma, així com la presència d'aquesta espècie a l'illa d'Eivissa a partir d'observacions independents.

Per a la identificació dels exemplars de l'espècie en qüestió basta amb una vista clara de l'individu, ja que no és possible confondre'l amb ninguna altra espècie. *S. nigra* presenta una coloració extremadament fosca en el mascle, amb poca pruiniscència blava, que cau ràpidament amb l'edat, i amb la part inferior dels ulls de color blau plom. La femella, per una altra banda, és de color groc-crema amb patrons foscos dorsal i lateralment a l'abdomen. Ambdós sexes tenen la part superior dels ulls vermell fosc o color òxid i la venació alar és poc densa (D'Aguilar *et al.,* 1987).

Resultats

Un exemplar de *S. nigra* d'Eivissa es va trobar aparentment per primera vegada el 16-V-2026 al conjunt de Balàfia a Sant Llorenç i es va compartir a través de la plataforma iNaturalist (observació 361993396; Mas, 2026). Arran d'aquesta observació, part de les expedicions es varen dirigir a verificar-ne la presència, capturant-se l'espècie per primera vegada a un safareig prop d'Es Broll de Buscastell el dia 1-VI-2026, on s'ha anat observant en expedicions posteriors fins i tot en comportament de còpula. Posteriorment, una segona observa-

Fig. 1. Femella de *Selysiothemis nigra*, capturada a Es Broll dia 3-VI-026. S'observen els caràcters diagnòstics, com la coloració característica del cos. Destaca sobretot la massa color verd brillant a l'extrem de l'abdomen, que son els ous que estava i continuà posant.
Fig. 1. *Female* Selysiothemis nigra*, captured at Es Broll 3-VI-026. Diagnostic features are visible, such as the characteristic coloration of the body. Most notable is the bright green mass at the end of the abdomen: the eggs she was laying and continued to lay.*

Fig. 2. Mascle de *Selysiothemis nigra*, capturat a Es Broll dia 3-VI-026. S'observen els caràcters diagnòstics, com la coloració extremadament fosca de tot l'individu al complet.
Fig. 2. *Male* Selysiothemis nigra*, captured at Es Broll 3-VI-026. Diagnostic features are visible, such as the extremely dark coloration of the entire individual.*

ció a la mateixa plataforma de ciència ciutadana a Ses Feixes, Vila, del dia 23-VI-2026, va documentar també exemplars en còpula (observació 375157771, Domínguez, 2026). A les Fig. 1 i Fig. 2 es poden observar per separat els dos membres d'una parella capturada en còpula prop d'Es Broll per a la correcta identificació de l'espècie. Els exemplars varen ser alliberats després de prendre la fotografia i van continuar amb la posta.

També val la pena comentar que *S. nigra* s'ha observat coexistint amb 8 de les 11 espècies d'anisòpters recurrentment observades a l'illa d'Eivissa. Les excepcions son: *Aeshna affinis* (Vander Linden, 1820) i *Anax ephippiger* (Burmeister, 1839), les quals no s'han observat encara durant les expedicions començades el 6-V-2026, i *Aeshna mixta* (Latreille, 1805) la qual s'ha observat el 16-X-2026, data posterior a la darrera observació de *S. nigra* a Eivissa, dos mesos enrere. A més, destacar que *Ischnura elegans* (Vander Linden, 1820) ha estat l'única espècie de zigòpter la qual s'ha observat al mateix lloc que *S. nigra*.

Finalment, documentar que durant les expedicions s'ha observat com *S. nigra* pot servir d'aliment per espècies de major mida com un mascle d'*Anax parthenope* (Selys, 1839) en el cas observat al safareig d'Es Broll anteriorment mencionat. A més, en totes les ocasions en què s'han observat al mateix lloc, *S.nigra*, sobretot els mascles, eren atacats pels mascles d'*Orthetrum cancellatum* (Linnaeus, 1758) en una possible mostra de territorialitat.

Es registren les següents observacions, al mateix lloc:

1-VI-2026, 1♂, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

3-VI-2026, 2♂♂ 1♀, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

8-VI-2026, 2♂♂, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

10-VI-2026, 3♂♂ 2♀♀, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

11-VIII-2026, 4♂♂ 3♀♀, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

15-VIII-2026, 3♂♂ 1♀, Es Broll, Buscastell, 39.011 N, 1.355 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

Es registren també les següents observacions, a altres ubicacions:

16-V-2026, 1♀, Balàfia, Sant Llorenç, 39.033 N, 1.485 E, *obs. i det.* Xavier Mas (iNaturalist; Mas, 2026)

23-VI-2026, 1♂ 1♀, Ses Feixes, Eivissa, 38.919 N, 1.452 E, *obs. i det.* Rafa Dominguez (iNaturalist; Dominguez, 2026)

27-VI-2026, 1♂, Ses Salines, Sant Francesc, 38.869 N, 1.390 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona

26-VII-2026, 1♀, Ses Feixes, Eivissa, 38.918 N, 1.449 E, *obs. i det.* Mario Ponce-Cardona.

Discussió

La presència de *Selysiothemis nigra,* i especialment d'exemplars en còpula a noves illes de l'arxipèlag balear suggereix una expansió d'aquesta espècie pel territori. Els resultats aquí exposats representen la primera cita de *S. nigra* per Eivissa, ampliant significativament el coneixement de la seva distribució a la regió. Tractant-se d'una espècie migrant, pareix ser que l'explicació més plausible de la seva presència a les Pitiüses hagi set de caràcter natural, i no una introducció humana, especialment tenint en compte que aquesta espècie ja es troba a Mallorca des del 1921 (Le Merrer-Le Bot *et al.,* 2026). És possible que la presència de *S. nigra* a Eivissa s'hagi passat per alt fins ara, especialment tenint en compte que és una espècie poc cridanera i de mida bastant reduïda. En aquest sentit, el fet que el primer registre de l'espècie a l'illa procedeixi d'una observació de ciència ciutadana posa de manifest el valor d'aquest tipus de plataformes per detectar espècies discretes o d'arribada recent, així com la utilitat de verificar-ne les dades mitjançant prospeccions dirigides. Aquest nou descobriment augmenta el número d'espècies d'odonats presents a Eivissa de catorze a quinze.

L'expansió de *S. nigra* a Eivissa pareix coincidir amb els patrons descrits per altres odonats com *Orthetrum trinacria* (Selys, 1841) a Catalunya, on va passar desapercebuda per un temps una població aparentment establerta fa poc, i que a més també s'ha observat per primera vegada a Eivissa recentment (Miralles, 2026). Així mateix, aquests anys ja estam presenciat la colonització de l'arxipèlag per una altra

espècie, *Trithemis kirbyi* (Selys, 1891), que es va observar puntualment a Eivissa i Mallorca a partir del 2021 (Rebassa i Canyelles, 2022) i ara pareix que s'hi ha establert a les dues illes (Canyelles, 2025).

L'observació d'exemplars de *S. nigra* en còpula a diferents localitats (Sant Antoni de Portmany i Eivissa) suggereix que aquesta espècie pot estar reproduint-se a l'illa. Si això es confirmés i resultés en poblacions establertes, com ha passat a Mallorca durant molts d'anys (Canyelles, 2025), és previsible que les observacions de *S. nigra* augmentin a Eivissa en un futur. Per la seva mida reduïda i les escases observacions en comparació amb altres espècies de dimensions similars, algunes de les quals també son migrants, no sembla que suposi una amenaça per les poblacions d'altres espècies d'odonats ni per al medi que habita en general. A més, el fet que serveixi d'aliment per a espècies de mida més gran suggereix que forma part de les xarxes tròfiques de l'ecosistema.

No seria estrany que, en un futur no molt llunyà, aquesta espècie s'expandís fins a altres illes com Formentera degut a la presència de biòtops similars i proximitat entre illes. A més, la capacitat migratòria de *S. nigra* podria facilitar-hi l'arribada. De fet, no seria estrany tampoc trobar que, de la mateixa forma que a Eivissa, aquesta espècie també hi ha passat desapercebuda a Formentera i ja s'hi troba també de la mateixa forma que aquí a Eivissa.

Amb aquest estudi s'evidencia la importància que tenen per la conservació de la biodiversitat llocs com Es Broll de Buscastell, que a més de ser un punt d'aigua permanent, funcionen com a refugi i punt de reproducció per a espècies lligades al medi aquàtic. En entorns insulars mediterranis, on els hàbitats d'aigua dolça són escassos i generalment estacionals, aquests punts d'aigua tenen un paper especialment rellevant per a les poblacions d'odonats, tant residents com migrants. Aquests espais es troben sotmesos a diverses pressions, com ara la variabilitat de la disponibilitat d'aigua o els usos humans que s'hi fan, i per això és convenient que qualsevol activitat que els afecti es planifiqui tenint en compte els possibles efectes sobre les comunitats que hi viuen. En aquest sentit, seria necessari promoure el seguiment regular de les poblacions d'odonats i la protecció d'aquests hàbitats, amb la finalitat de conèixer si l'establiment de *S. nigra* a Eivissa s'acaba consolidant i de preservar-ne les condicions on hi viuen.

Agraïments

Agrair a les persones usuàries d'iNaturalist (Xavier Mar i Rafa Dominguez) que han compartit públicament les seues observacions de *S. nigra* a Eivissa, que han permès complementar les dades d'aquest treball. Així mateix, agrair sobretot a Joan Díaz-Calafat i Rafel Matamales-Andreu per proporcionar ajuda i consell a l'hora de realitzar aquest article així com resoldre tot dubte que els hi hagi pogut plantejar.

Referències

Canyelles, X. 2025. *Les libèl.lules i els cavallets del dimoni de les Balears*. Edicions Documenta Balear. Palma.

Compte Sart, A. 1960. Biografia de la *Selysiothemis nigra* vdL (Odonatos). *Graellsia*, 18: 73-115.

D'Aguilar, J., Dommanget, J.L. i Préchac, R. 1987. *Guía de las libélulas de Europa y África del Norte*. Ediciones Omega, Barcelona. 352pp.

Dominguez, R., 2026. *Selysiothemis nigra* (observació 375157771). iNaturalist. https://www.inaturalist.org/observations/375157771 [consultat el 30-X-2026].

Holuša, O. 2011. Observation of swarming behaviour in Selysiothemis nigra on the island of Évia, Greece (Odonata: Libellulidae). *Libellula*, *30*, 233-236.

Le Merrer-Le Bot, C., Krieg-Jacquier, R., Charrier, R. i Hahn, J. 2026. Premières observations de *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825), en région Auvergne-Rhône-Alpes, France (Odonata: Libellulidae). *Martinia*, 40(5): 37-50.

Lohr, M. 2021. *Selysiothemis nigra* new for continental France (Odonata: Libellulidae). *Libellula Supplement*, 16: 177-188.

Martynov, V. V., Nikulina, T. V. i Shokhin, I. V. 2015. New records of *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825)(Odonata: Libellulidae) in the Sea of Azov region. *Caucasian Entomological Bulletin*, 11(2): 263-265.

Mas, X. 2026. *Selysiothemis nigra* (observació 361993396). iNaturalist. https://www.inaturalist.org/observations/361993396 [consultat el 30-X-2026].

Miralles-Núñez, A., Cabana, M., Luque Pino, P., Salvador, L., Jiménez, C., Serapio, J. i Martín, R., 2026. Expansión de *Orthetrum trinacria* (Selys, 1841) en España: primeros registros en Cataluña, Aragón, Castilla y León y las Islas Baleares (Odonata, Libellulidae). *Boletín de la Asociación española de Entomología*, 50 (3–4): 269–278. https://doi.org/10.70186/baeeHLAT5168

Rebassa, M. i Canyelles, X. 2022. Actualització de l'estatus dels odonats de les Illes Balears. Un repàs a la seva situació des de començaments del segle XX fins a l'actualitat. *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 65: 97-115.

Schneider, W. 1981. Eine Massenwanderung von *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825)(Odonata: Macrodiplactidae) und Lindenia tetraphylla (Vander Linden, 1825) (Odonata: Gomphidae) in Südjordanien. *Entomologische Zeitschrift*, 91(9): 97-102.

Székely, Á., Kollár, L. i Mészáros, Á. 2026. Northernmost recorded breeding of the Black Pennant *Selysiothemis nigra* (Vander Linden, 1825) shows further spread in the Carpathian Basin (Odonata, Libellulidae). *Evolutionary Systematics*, 10: 21-29.